

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

УХВАЛЕНО

Рішення Вченої ради
ЧНУ імені Петра Могили
від 01 липня 2016 р.
№ 11

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор ЧНУ ім. Петра Могили
д.т.н., професор Л.П. Клименко
« » 2016 р.

ПРОГРАМА

вступних фахових випробувань на навчання
за третім освітньо-науковим рівнем «доктор філософії»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності
054 «Соціологія»

Розглянуто та затверджено
на кафедрі соціології
Протокол № 48/08 від 16 червня 2016 р.

Укладачі:

Медведев Т.А. ГММБ
Мендус Л.А. ГММБ
Калашніков С.В. ГММБ

Миколаїв – 2016

Програма вступного іспиту з соціології / Укладачі: д.п.н., професор Мейжис І.А., к.п.н., доцент Ляпіна Л.А., к. соц. н., доцент Калашнікова Л. В., к.п.н., доцент Іванова І.Ф., к.с.н., доцент Рожанська Н.В., к.і.н., доцент Фесенко А.М., к.ф.н., ст. викладач Бороденко О.В. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили. – 2016. – 19 с.

Ухвалено на засіданні кафедри соціології ЧДУ ім. Петра Могили
(протокол № 48/108 від 16 червня 2016 р.)

ВСТУП

Програма вступного іспиту включає основні теоретичні розділи, що вивчаються в межах державних програм у сфері вищої освіти, та орієнтована на контроль теоретичної підготовки тих, хто вступає на програму підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня PhD зі спеціальності 054 Соціологія, з метою виявлення їх готовності до подальшої наукової роботи в даній галузі знання.

Програма орієнтована як на перевірку рівня загальної теоретичної підготовки, знання історії соціології, знайомства з класичними та сучасними працями найвідоміших вітчизняних та зарубіжних соціологів, так і на перевірку рівня володіння основними методами соціологічних досліджень.

Критерії оцінювання відповіді вступника враховують повноту та правильність відповіді, а також здатність вступника узагальнювати отримані знання; застосовувати загальні та специфічні наукові методи, принципи та закони на конкретних прикладах; аналізувати, інтерпретувати та оцінювати факти, події, процеси суспільного життя; чітко, послідовно та обґрунтовано аргументувати власну відповідь.

Підсумкова оцінка (мах. 100 балів) визначається як сума балів за відповіді на питання білету (мах. 50+50).

Рейтинг балів, отриманих за питання 1 та 2 білету наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Рейтинг балів, отриманих за питання білету

Кількість балів за завдання	Обґрунтування
50-45 балів	виставляється, якщо відповідь на питання повна, чітка, лаконічна, по суті поставленого питання. Вступник демонструє вичерпне знання навчального матеріалу в заданому обсязі, високий рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання соціологічної термінології. Вступник детально роз'яснює

	<p>поняття та їхні ознаки з наведенням у необхідних випадках класифікацій та прикладів, вміє послідовно аргументувати власну відповідь, логічно структурувати матеріал, вірно та обґрунтовано приймає рішення в різних ситуаціях</p>
<p>44-39 балів</p>	<p>виставляється, якщо відповідь на питання досить повна, чітка, послідовна, по суті поставленого питання. Вступник демонструє повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, необхідний рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання соціологічної термінології. Вступник роз'яснює поняття та їхні ознаки з наведенням класифікацій та прикладів у необхідних випадках, вміє обґрунтовано та послідовно викладати матеріал, але має певні труднощі в формулюванні термінів та понять, зокрема, допускає несуттєві неточності при відповіді</p>
<p>38-33 балів</p>	<p>виставляється, якщо відповідь на питання в цілому чітка, послідовна, по суті поставленого питання, вступник демонструє достатньо повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, вміє в більшості випадків вірно та обґрунтовано приймати рішення в різних ситуаціях, але має певні труднощі в формулюванні термінів та понять, зокрема, допускає неточності при відповіді (наприклад, у формулюванні висловлювань, роз'ясненні термінів та понять або недостатній об'єм навчального матеріалу, без наведення прикладів</p>

	або класифікацій в необхідних випадках)
33-27 балів	виставляється, якщо відповідь на питання неповна, не достатньо чітка. Вступник засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає суттєві неточності у формулюванні термінів та понять, використовує наявні знання переважно для вирішення стандартних задач, зокрема, відповідь ґрунтується на загальних висловлюваннях без пояснення сутності понять, містить досить істотні помилки, що свідчить про поверхнєве знання навчального матеріалу.
26-21 балів	виставляється, якщо відповідь на питання неповна, нечітка, поверхнева. Вступник частково засвоїв основний теоретичний матеріал, допускає істотні неточності в формулюванні термінів та понять, вміє використовувати наявні знання переважно для вирішення стандартних задач, зокрема, відповідь ґрунтується на загальних висловлюваннях, без пояснення сутності понять, містить істотні помилки, що свідчить про дуже поверхнєве знання навчального матеріалу
20-1 балів	виставляється, якщо відповідь на питання неправильна, помилкова, не відповідає змісту питання. Вступник демонструє повне незнання відповідного навчального матеріалу та нездатність застосовувати знання на практиці
0 балів	виставляється, якщо відповідь на питання відсутня

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЧАСТИНА I. СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ

Об'єкт і предмет соціології як науки. Сучасні уявлення про об'єкт і предмет соціології. Місце соціології в сучасній системі соціальних та гуманітарних наук. Основні підходи до побудови структури соціологічної науки.

Соціологічне знання і його структура, соціальні та культурні функції соціології. Специфіка соціологічного знання. Рівні й типи соціологічного знання. Предметне і методологічне знання, теоретичне й емпіричне знання. Фундаментальне та прикладне знання. Основні структурні одиниці соціологічного знання: соціокультурні та філософсько-методологічні основи соціології; загальна соціологічна теорія; історія соціології, школи та напрямки соціологічної думки; галузеві соціологічні дисципліни. Основні функції соціологічної науки (пізнавальна, світоглядна, прогностична, практична (прикладна), виховна та ін.). Професійний кодекс соціолога. Правові та моральні аспекти професійної діяльності соціолога.

Людина, індивід та особистість. Людина як біосоціальна (біосоціокультурна) істота. Людина та особистість. Специфіка соціологічного підходу до вивчення особистості у порівнянні з філософським, психологічним, антропологічним підходами. Індивід та індивідуальність. Роль соціокультурного середовища (мікро- і макросередовища) у формуванні особистості людини. Соціалізація індивіда: сутність, форми та етапи. Особистість - активний суб'єкт соціальних взаємодій і змін. Соціальна типологія особистості. Рольова та диспозиційна концепції особистості. Рациональне та ірраціональне у свідомості і поведінці особистості.

Культура. Соціологічне розуміння культури. Структура (морфологія) та компоненти культури. Культурна діяльність та її структурні елементи. Матеріальні носії соціокультурних явищ. Духовні цінності як загальнозначущі символи культури. Нормативний характер культури. Значення, цінності і норми в соціокультурних явищах. Різноманіття

культур, масова і спеціалізована культура, субкультури. Історичні типи культурної динаміки: архаїчний, традиційний, індустріальний, постіндустріальний. Культурна своєрідність народів і культурні універсалії. Глобалізація соціокультурних процесів у сучасному світі. Особливості соціокультурних традицій українського суспільства.

Суспільство як соціетальна система. Соціетальна система: поняття і структура. Соціальна життя людини та її природні й біологічні передумови. Ознаки суспільства. громада і суспільство. Світове співтовариство. Соціетальна та соціальна системи. Поняття соціального. Соціальна система, її структура та елементи. Соціум і культура. Співвідношення соціальних систем з системами економічними, політичними та ін. Природа і суспільство. Екологічні проблеми та їх глобальний характер у сучасну епоху.

Соціальна структура та соціальна стратифікація. Структурна парадигма в сучасній соціології. Поняття «соціальна структура» в соціології. Процеси трансформації соціальної структури українського суспільства. Соціальні статуси. Розходження (неспівпадання) статусів. Ієрархія статусів. Соціальні спільноти і соціальні групи. Квасігрупи та соціальні кола Я.Щепанського. Класифікація соціальних груп та їх характеристики. Структура груп. Групова динаміка, комунікації та лідерство в групах. Методи вимірювання. Соціальні організації та її елементи. Стратегії поведінки логанізації. Бюрократія як група управління. Соціальна стратифікація. Теорія соціальної стратифікації та її виміри. Стратифікаційні системи та їх історичні типи. Гетерогенність та нерівність як базові характеристики суспільства. Структурні параметри: номінальні та рангові. Статусний профіль. Соціальні класи. Марксистська теорія класів. Моделі класової структури суспільства. Середній клас в контексті різних теорій та підходів стратифікації. Освіта як критерій соціальної диференціації. Маргінальність та бідність. Соціальна політика регулювання стратифікаційних процесів. Соціальна мобільність. Соціальна мобільність як складова стратифікаційних змін у суспільстві. Класифікація мобільності. Групова та індивідуальна мобільність. Соціальна

клаузула. Міграція. Обсяг мобільності, дистанція мобільності. Одиниця дистанції мобільності.

Соціально-територіальні та етнонаціональні спільності. Специфічні властивості соціально-територіальної спільності. Поняття регіону. Проблема соціального відтворення та сталого розвитку регіону. Нації (етноси) і національні (етнічні) спільності. Національна самосвідомість. Національні інтереси і націоналізм. нації і особистості. Національна ідентичність у полі етнічному суспільстві. Нація і держава.

Соціальні інститути. Поняття соціального інституту, його склад. Соціальний інститут як компонент соціальної структури суспільства. Типологія соціальних інститутів. Основні характеристики соціальних інститутів: сім'ї, держави, економіки, освіти, науки, релігії та ін. Функції та дисфункції соціальних інститутів, явні та латентні функції і дисфункції. Криза соціальних інститутів сучасного українського суспільства. Об'єктивні та суб'єктивні чинники кризи.

Соціальна дія та взаємодія. Поняття соціальної дії, його структура. Соціальна дія як одиниця соціальної діяльності. Типологія соціальних дій (за М. Вебером): цілераціональна, ціннісно-раціональна, афективна, традиційна. Їх відмінні риси. Концепція соціальної дії в соціології Т. Парсонса. Поняття «загальної системи людського дії». Соціальна взаємодія як тип відносин між соціальними суб'єктами. Об'єктивна та суб'єктивна сторони соціального взаємодії.

Соціальна поведінка і соціальний контроль. Соціальна поведінка особистості та соціальних груп. Типи і види соціальної поведінки. Мотивація соціальної поведінки. Соціальний контроль, його зміст, механізм і форми. Об'єкт і суб'єкт соціального контролю. Нормативна та девіантна поведінка. Правопорушення і злочинність. Соціально схвалювані та соціально осуджені відхилення. Соціальні санкції. Силкові методи регуляції відхилень. Соціальний контроль і стабілізація соціальних систем.

Соціальні процеси та зміни. Соціальні конфлікти. Соціальні зміни: поняття і форми прояву. Еволюційні та революційні зміни. Особливості

циклічних соціальних змін. Співвідношення соціальних змін з іншими змінами у суспільстві - культурними, економічними, технологічними та ін. Управління соціальними змінами. Соціальні зміни та соціальна інженерія. Соціальні технології. Модернізація. Поняття соціально-історичного розвитку. Історичні типи суспільств. Цивілізація як тип соціального і культурного устрою суспільства. Тенденції сучасного світового розвитку. Глобалізація, її соціальні та культурні аспекти. Соціальні конфлікти та соціальний консенсус. Поняття соціального конфлікту та його структура. К. Маркс про соціальні конфлікти. Немарксистські концепції соціального конфлікту. Типологія конфліктів та їх причини. Стадії розвитку конфліктної ситуації. Способи вирішення соціальних конфліктів. Конфліктогенність сучасного українського суспільства.

ЧАСТИНА II. ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

Позитивізм у соціології: О. Конт, Г. Спенсер. Джерела контівської думки та історія виникнення проекту. Загальна характеристика позитивістської філософії і методу О. Конта. Система соціології. О. Конт про методи соціології. Головні принципи його соціології. "Соціальна статика" як теорія будови суспільства, соціального порядку і передбачення. "Соціальна динаміка" як теорія "необхідного та неперервного розвитку людства", прогресу. "Закон трьох стадій" розвитку думки - основний принцип її побудови. Вплив системи О. Конта на подальший розвиток соціології. Г. Спенсер - найвизначніший представник еволюційних і системних концепцій суспільного розвитку. Провідні принципи його соціології: органіцизм та ідеї загального закону еволюції. Диференціація та інтеграція як процеси еволюції й евристичні принципи соціологічного пізнання. Поняття соціальної організації, соціальних інститутів, головні їх види, субординація та функціональна залежність між ними. Загальна оцінка соціологічної системи Г. Спенсера, його місця і впливу в історії соціології. Г. Спенсер - основоположник соціал-дарвінізму і критик соціалізму.

Соціологічні ідеї К. Маркса. Карл Маркс як соціолог. Інтелектуальні витоки і середовище формування ідей. Проблеми методології. Філософсько-

антропологічна теорія К. Маркса та проблема відчуження. Особистість і суспільство. Формация як соціальна система. Структура соціальної системи. Соціальний розвиток і соціальний прогрес. Еволюція та революція. Соціальні класи і групи. "Клас у собі" і "клас для себе". Соціологія пізнання. Наука, мораль і релігія у соціологічній теорії К. Маркса.

Соціологія Е. Дюркгейма. Життя і творчість Е. Дюркгейма. Інтелектуальні витоки. Програма побудови соціології як науки. Антибіологізм та антипсихологізм. Предмет соціології. Основні принципи і правила соціологічного методу. Теорія поділу праці, механічної та органічної солідарності. Поняття "аномії". Теорія релігії. Сутність і методологія соціологічного вивчення релігії. Релігія як символічна система. Святе і світське. Функції ритуалу. Внесок Е. Дюркгейма у становлення і розвиток загальної соціологічної теорії. Значення його ідей для розвитку емпіричної соціології та окремих галузей соціологічного знання. Школа Е. Дюркгейма - новий вид наукового колективу. "Соціологічний щорічник". Значення цих концепцій для формування соціологічної науки.

Ф. Тьонніс і Г. Зіммель, їх внесок у розвиток соціології. Ф.Тьонніс. Основні праці. Соціологія: загальна та спеціальна; спеціальна: чиста, прикладна, емпірична. "Моральні факти" - "значущі речі" як предмет соціології. Опозиція спільноти (Gemeinschaft) і суспільства (Gesellschaft). Дуалізм основних категорій. Типологія соціальних зв'язків. Відносини - включеності - корпорації. Г. Зіммель. Коротка біографічна довідка. Періодизація ідейної еволюції. Релятивізм Г. Зіммеля. Стель соціологізування: з'єднання філософської та соціологічної проблематики в основних побудовах. Проблема соціології. Взаємодія як елемент соціальності. Форма і зміст у соціальному житті. Філософія грошей. Соціологія культури. Конфлікт і трагедія культури.

Основні соціологічні концепції М. Вебера. Коротка біографічна довідка. М. Вебер як учений та політик. Посмертна доля творів. Методологія соціології. Науки про природу і науки про культуру. Ідеальний тип. Об'єктивна можливість. Розуміюча соціологія. Визначення дії. Чотири типи соціальної дії. Протестантська етика і дух капіталізму. Постановка проблеми: капіталізм як

сформована система і капіталізм в його становленні. Капіталізм і дух капіталізму. Типи капіталізму. Специфіка західного капіталізму у зв'язку із загальною специфікою західної культури. Поняття раціоналізму. Сенс життя і релігійна мотивація економічної поведінки. Поняття професійного покликання.

Соціологія В. Парето. Життя та творчість. Джерела формування ідей В. Парето. Зміни у світогляді та наукових інтересах. Від "людини раціональної" (економічної) до "людини емоційної" (соціальної). Суспільство як система. Концепція ідеології. Теорія еліти і циркуляції еліт.

Чиказька школа, її значення в історії та теорії соціології. Інституціоналізація емпіричної соціології у США - 20-і рр. ХХ ст. Роль чиказької школи у розвитку американської та світової соціології: її прагматизм та реформізм. "Польський селянин в Європі і Америці" У. Томаса і Ф. Знанецького. Екологічна соціологія Р. Парка. Соціальне картографування Е. Берджесса. Розпад чиказької школи.

Неомарксизм. Франкфуртська школа. Взаємозв'язок фрейдізму та неомарксизму. "Критична теорія суспільства" Франкфуртської школи: М. Хоркхаймер, Г. Маркузе, Т. Адорно. Основні концепції цієї школи: Е. Фромм і його фрейдомарксистська концепція соціального характеру, концепція авторитарної особистості, концепція "негативної діалектики" Т. Адорно. Неомарксизм і рух "нових лівих". Теоретичні джерела концепції Ю. Габермаса. Поняття життєвого світу. Спотворена комунікація і можливості раціональної взаємодії. Поняття дискурсу. Типи соціальної дії. Комунікативна дія. Життєвий світ і система. Колонізація життєвого світу. Держава і ідеологія в епоху пізнього капіталізму. Криза легітимації. Технократична свідомість. Громадянське суспільство і громадянськість. Еволюція концепції громадянськості.

Основні ідеї П. Сорокіна. Життя і наукова творчість П. А. Сорокіна. Російський період - соціологія «помірного біхевіоризму». Її предмет, метод і структура. Соціологічні ідеї «злочинів і кар». Соціологія революцій Сорокіна. «Система соціології». Емігрантський та американський період творчості П. Сорокіна. Соціологія революції. Основні напрямки наукової діяльності:

історія соціології, теорія соціальної мобільності, соціокультурна динаміка, теорія конвергенції, соціальна революція, теорія "альтруїстичної любові". П. Сорокін і сучасність.

Біхевіористський напрямок у соціології. Біхевіоризм як методологічний підхід до вивчення соціальної взаємодії. Основні категорії біхевіористського аналізу соціальної взаємодії. Класичний біхевіоризм Е. Торндайка і Дж.Б. Уотсона. Необіхевіоризм Е. Толмена та К. Халла. Радикальний біхевіоризм Б. Скіннера.

Символічний інтеракціонізм. Основні категорії аналізу соціальної взаємодії у символічному інтаракціонізмі. Витоки теорії. Ч.Х. Кулі: теорія дзеркального Я, первинні групи. У. А. Томас: визначення ситуації, установка. Дж. Г. Мід: соціальна взаємодія як комунікація, прийняття ролі Іншого, узагальнений Інший, жест, символ. Структура особистості і процес взаємодії. Соціальна структура і соціальні процеси у світлі трактування взаємодії. Внесок Г. Блумера у розвиток символічного інтеракціонізму. Символічний інтеракціонізм як методологічний напрям.

Теорія обміну: Дж. К. Хоманс, П. Блау. Теорія обміну. Інтелектуальні витоки теорії обміну. Основні теоретичні допущення в аналізі соціальної взаємодії. «Аксіоматичні положення» Дж. Хоманса. Теорія обміну П. Блау: комбінація соціального біхевіоризму та соціологізму. Від міжособистісного обміну до соціальної структури. Диференціація статусу і влади. Теорія обміну як раціоналістична модель поведінки. Можливості теорії обміну в аналізі соціальної взаємодії.

Феноменологічна соціологія. Феноменологія. Проблема сенсу дії. Пояснення і розуміння. Специфіка пізнання соціальних об'єктів. Феноменологія А. Шюца. Індивід як основа соціологічного аналізу взаємодії. Перспективи як основа адекватної соціальної взаємодії (типізації, інтерсуб'єктивність, перспектива). Типізації як правила взаємодії. Аналіз соціальної взаємодії П. Бергера і Т. Лукмана. Типізації як зразки сприйняття. Проблема відповідності типізації. Близькість і анонімність у взаємодії. Розгляд взаємодії у просторі і

часі. Етнометодологія як теорія і метод вивчення взаємодії. Повсякденна взаємодія. Роль фонових очікувань у взаємодії.

Структурний функціоналізм як напрямок у соціології: Т. Парсонс, Р. Мертон. Функціоналістський підхід до аналізу соціальної взаємодії. Поняття функції. Походження функціоналістських ідей. Методологічні особливості функціоналізму. Функціоналом Т. Парсонса. Логічні характеристики «одиничного акту». Характеристики орієнтації, ситуації, об'єктів мотивації. Типові змінні дії. Структурний функціоналізм Р. Мертона. Функціональні і структурні пояснення. Аналіз класичного функціоналізму і пропозиції щодо його модернізації. Явні і латентні функції. Баланс функцій і дисфункцій. Соціальна структура і поведінка.

Драматургічна соціологія: Дж. Морено, І. Гофман. Драматургічні аналоги в аналізі соціальної взаємодії. Проект соціології Дж. Морено. Соціодинаміка і «соціометричні закони». Соціометрія як емпірична наука про міжособистісні відносини. Внесок Дж. Морено у вивчення соціальної взаємодії. Драматургічний підхід І. Гофмана. Ідея управління враженнями. Роль середовища у соціальній взаємодії («декорації», «реквізит»). Рамковий аналіз як інструмент повсякденної інтерпретації поведінки та соціологічного аналізу соціальної взаємодії. Соціальні норми і поведінка. Стратегічна і нестратегічна взаємодія. Поняття «соціальна роль» у соціології І. Гофмана.

Історія становлення і розвитку соціологічної думки в Україні. Витоки української протосоціології. Пам'ятки писемності – пізнання соціального життя українців. Перші переписи населення на Русі та у російських князівствах. Українське козацтво – соціальний феномен. Соціально-політичні концепції Києво-Могилянської Академії. Г.Сковорода і його перший соціофілософістичний твір “Начальная дверь”. Внесок Кирило-Мефодіївського братства у розвиток суспільства. Подушний перепис чоловічого населення в Російській імперії “Ревізівські сказки” з 1857 по 1857 рр. – 10 ревізій). Перепис графа Розумовського в Україні в 1763р. “Генеральний опис” Лівобережної України (Малоросії) в 1765 р. Перші емпіричні дослідження в Росії, XVII поч. XIX ст. Початок української соціології. Діяльність женецького гуртка

українських вчених у 80-х р. XIX ст. (С.Подолінський, М.Драгоманов, Ф.Вовк). Вчення про суспільні явища М.Ковалевського. Внесок І.Франка, М.Грушевського, Б.Кістяківського, В.Липинського, М.Туган-Барановського в розвиток української соціології. Розвиток української соціології в післяжовтневий період 1917 р. Організація Українського Соціологічного інституту М.Грушевським у 1919 р., та заперечення його інститутом марксизму в 1924 р. Втрата соціології як науки свого самостійного статусу (поч. 30-х років) та повна ліквідація будь-яких соціологічних досліджень (1936 р.). Створення Інституту соціології в системі Академії наук в 1990 р. Українська соціологія сьогодні, її стан і перспективи розвитку.

ЧАСТИНА III. МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методологія соціологічного дослідження. Поняття методології в науці. Рівні методологічного знання: філософський, загальнонауковий, спеціальний. Методологічні функції соціологічної теорії. Методологічні засади соціологічного дослідження. Методологія і парадигма. Значення поняття «парадигма». Типологія сучасних методологічних парадигм соціологічного дослідження в західній і вітчизняній науковій літературі. Поліпарадигмальний характер сучасної соціології. Вибір парадигми і його обґрунтування як методологічна проблема. **Основні соціологічні методи. Кількісні та якісні методи.** Основні етапи організації і проведення соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Методологія кількісного соціологічного дослідження. Поняття методу, методики, процедури та техніки соціологічного дослідження. Особливості програми теоретично-прикладного та прикладного дослідження (загальні положення). Оперативна соціологічна робота. Класифікації проблем дослідження. Вимоги до розкриття проблеми. Об'єкт та предмет дослідження. Взаємозв'язок проблеми, об'єкта та предмета дослідження. Послідовність висунення задач у залежності від цілі та виду дослідження. Емпірична інтерпретація та семантичне уточнення понять. Операціональне визначення понять та операціоналізація. Соціальні показники:

їх визначення та основні види. Види гіпотез. Основні вимоги до висунення та обґрунтування гіпотез. Основні етапи проведення дослідження. Специфіка проведення прикладного дослідження. **Методологічні особливості застосування вибіркового методу у соціології.** Поняття генеральної та вибіркової сукупностей. Репрезентативність вибірки. Похибка вибірки: типи похибок та їх обчислення. Обчислення розміру вибірки. Умови якості вибірки. Основні види вибірки: імовірнісна, цілеспрямована, стихійна, територіальна та виробнича. Принципи корекції результатів вибіркового методу. Технології побудови вибіркових сукупностей. **Методи та техніки збору інформації, яка підлягає кількісному аналізу.** Спостереження як метод збору первинної соціологічної інформації: його переваги та недоліки. Класифікація видів спостереження (стандартизоване, нестандартизоване, включене, невключене, систематичне, несистематичне). Методи та інструментарій спостереження. Технології підвищення надійності спостереження. Документи як джерело інформації. Види документів. Традиційний (класичний) аналіз документів. Кількісно-якісний аналіз документів (контент-аналіз): межі його застосування. Головні елементи контент-аналізу: поняття про категорії, одиниці аналізу та одиниці рахунку. Засоби підвищення надійності інформації, яка отримана за допомогою контент-аналізу. Особливості вибіркового методу в контент-аналізі. **Поняття опитування, його переваги та недоліки.** Різновиди опитувань (інтерв'ю, анкетне опитування, поштове та телефонне опитування). Принципи створення опитувального листа. Види питань в анкеті (опитувальному листі): відкриті та закриті, прямі та непрямі, особисті та неособисті, основні та контрольні. Експертне опитування як вид соціологічного опитування. **Поняття тесту у соціології.** Класифікація тестів (загальноособові, особові, групові). Поняття і призначення соціометричного тесту. Типи соціометричних опитувань. Соціометричні індекси. Соціограма. Соціоматриця. Надійність соціометричного опитування. **Проблема соціального експерименту.** Область, границі та умови використання експерименту у соціології. Види експериментів. Структура соціального експерименту (побудова предмету дослідження, програма експерименту, реалізація експерименту, аналіз та оцінка результатів).

Надійність та вірогідність результатів експерименту. **Принципи виміру соціальних характеристик.** Поняття виміру. Проблема виміру у соціології. Поняття надійності інструментарію. Обґрунтованість шкали: процедури підвищення обґрунтованості шкали: логічні судження, тест за “еталонною групою”, пошук незалежного критерію, метод судів, побудова індексу. Сталість виміру. Прийоми перевірки інструментарію на сталість (повторний вимір, використання декількох осіб для виміру даної якості, розбивка шкали). Вірогідність та правильність виміру. Чутливість шкали. Процедура побудови еталона виміру. Класифікація шкал. Проста номінальна шкала. Частково упорядкована шкала. Порядкова шкала. Метрична шкала рівних інтервалів. Шкала пропорційних оцінок. Деякі особливі шкали (шкала Гуттмана, Терстоуна, Лайкерта, Богардуса, Рокича). Обмеження при використанні шкал у соціології.

Соціальні показники: типи їх виміру. Первинні та вторинні показники. Методи стандартизації соціальних показників. Поняття індексу. Типи та системи індексів. Побудова індексів за одиницями сукупності та за елементами. Умови та обмеження використання індексного методу. Методи аналізу кількісної соціологічної інформації. Поняття групування та класифікації даних. Просте групування. Перехресне групування та пошук сталих зв'язків. Показники середньої тенденції та варіативності. Емпірична типологізація як пошук сталих якостей та структур соціальних об'єктів. Коефіцієнти зв'язку, залежності (впливу). Пошук взаємозв'язку між змінними (багатомірні розподілення, кореляційний аналіз). Проблеми виміру в багатомірній статистиці. Використання факторного аналізу для побудови типологій. Метод багатомірного шкалювання (інтерпретація результатів виміру). Використання кластерного аналізу для дослідження міри близькості між вимірюваними якістьями. Застосування теорії графів. Методи теоретичної типологізації. Проблеми та умови узагальнення даних. Послідовність дій при аналізі. Проблеми теоретичної інтерпретації емпіричних даних. Форми презентації результатів дослідження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б. Социологический словарь / [Пер. с англ. И. Ясавеев]; Под ред. С. Ерофеева. – М.: Экономика, 2004. – 620с.
2. Арон Р. Этапы розвитку соціологічної думки / [Пер. з франц.]. – К.: Юніверс, 2004. – 688с.і
3. Бачинин В.А. Социология: академический курс. – СПб.: Изд-во Р.Асланова “Юридический центр Пресс”, 2004. – 871с.
4. Бергер П., Коллинз Р. Личностно-ориентированная социология / [Пер. с англ. В. Анурин]. – М.: Академический проект, 2004. – 608с.
5. Білоус В.С. Соціологія у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 140с.
6. Волков Ю.Г. Социология: лекции и задачи. – М.: Гардарики, 2003. – 316с.
7. Казаринова Н.В., Филатова О.Г., Хренов А.Е. Социология: Учеб. для ВУЗов. – М.: “НОТА БЕНЕ”, 1999. – 272с.
8. Капитонов Е.А. Социология XX ст.: история и технология: Учеб. для студентов ВУЗов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512с.
9. Кодекс соціолога. [електроний ресурс] режим доступу : <http://www.sau.kiev.ua/codex.html>
10. Козловець Є.А. Соціологія: словник термінів і понять. – К.: Кондор, 2006. – 372с.
11. Кондауров В.Й. Социология: общий курс. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 332с.
12. Кутуєв П.В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. К.: “Сталь”, 2005. 500 с.
Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B_AwM9I0LK_yV0JtYWdoMl04aTc4NIzjZGtYaTl3WXVVT0gw/edit?pli=1
13. Леш С. Соціологія постмодернізму / [Пер. з англ. Ю. Олійник]. – Львів: Кальварія, 2003. – 344с.
14. Лисовский В.Т. Социология молодежи: Учебник. – СПб, 1996. – 460с.

- 15.Маркович Д.Ж. Загальна соціологія: Підручник. – М.: Вларос, 1998. – 432с.
16. Піча В.М. Соціологія: Навч. посібник. – К.: “Каравелла”, 1999. – 248с.
- 17.Плахов В.Д. Западная социология XIX-XX вв. От классики до постнеклассической науки: Эпистемологическое обозрение: Учеб. пособие. – СПб.: Алетейя, 2006. – 304с.
- 18.Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження 2-ге видання, доп., Київ, 2007 - 320 с
- 19.Паниотто В.И. Качество социологической информации. — Киев: Наукова думка, 206 с. 1986
- 20.Паніотто В.І. Статистичний аналіз соціологічних даних. - У співав. з В.С. Максименко, Н.М.Харченко. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – 270 с.
- 21.Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ ст.: Посібник. – К., 1996. – 224с.
- 22.Попова І.М. Соціологія: пропедевтичний курс. – К., 1996. – 271с.
- 23.Радугин А.А., Радугин К.А. Социология: Курс лекций. – М., 1996. – 206с.
- 24.Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології: Навч. посібник. – К., 1995. – 223с.
- 25.Соціологічна теорія: традиції та сучасність: Навч. посібник / [Ред. А. Ручка]. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. – 363с.
- 26.Соціологія: Навч. посібник / [Ред. С. Макеєв]. – К.: Знання, 2005. – 455с.
- 27.Социология: Учеб. пособие. / Под ред. Л.В. Тадевосяна. – М., 1995. – 272с.
- 28.Соціологія: Підручник для студ. ВНЗ / [Ред. В. Городяненко]. – К.: Академія, 2002. – 560с.
- 29.Соціологія: Посібник для студ. ВУЗів. / Під ред. Городяненка В.Г. – К., 1999. – 382с.
- 30.Соціологія: терміни, поняття, персоналії / [Ред. В. Піча]. – К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2002. – 480с.
- 31.Тощенко Ж.Т. Социология: общий курс. – М., 1994. – 384с.

- 32.Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство / [Пер. з нім. Н. Комарова, О. Погорілий]. – К.: Дух і літера, 2005. – 262с.
- 33.Фролов С.С. Основы социологии: Учебник. – М., 1997. – 344с.
- 34.Фролов С.С. Социология. – М.: Гардарика, 2007. – 344с.
- 35.Харчева В. Основы социологии: Учебник. – М., 1997. – 304с.
- 36.Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. – Львів: Кальварія, 2004. – 544с.
- 37.Юрій М.Ф. Соціологія: Підручник. – К.: Кондор, 2007. – 288с.
38. Якуба О.О. Соціологія: Навч. посібник для студ. – Х., 1996. – 192с.